

1 Dôkazné bremeno

1.1 Aké sú pravidlá týkajúce sa dôkazného bremena?

V belgickom právnom systéme sa rozlišuje medzi občianskym a obchodným právom. Obchodné právo je osobitné právo vzťahujúce sa na obchodníkov, zatiaľ čo občianske právo je všeobecné právo.

Ustanovenia týkajúce sa dokazovania v občianskom práve sa nachádzajú v článkoch 1315 a nasl. občianskeho zákonníka. Je to uzavretý systém, ktorý prísne upravuje dôkazné prostriedky (podrobnosti sú uvedené v bode 5a nižšie).

Ustanovenia týkajúce sa dokazovania v obchodnom práve sú uvedené v článku 25 obchodného zákonníka. K hlavným charakteristikám patrí otvorenosť systému a relatívna sloboda, pokiaľ ide o dôkazné prostriedky v obchodných veciach. Podľa článku 25 obchodného zákonníka „nezávisle od dôkazných prostriedkov prípustných podľa občianskeho práva môžu byť obchodné záväzky preukázané svedeckými výpoveďami vo všetkých prípadoch, keď súd rozhodne, že je to prípustné, okrem výnimiek stanovených v osobitných prípadoch. Nákup a predaj možno dokázať prostredníctvom prijatej faktúry bez toho, aby tým boli dotknuté ostatné dôkazné prostriedky prípustné podľa obchodného práva.“

Technické procesné aspekty dokazovania v občianskoprávných a obchodných veciach upravujú články 870 a nasl. súdneho poriadku. V článku 876 sa stanovuje, že súd rozhoduje v spore, ktorý je mu predložený, podľa pravidiel dokazovania, ktoré sa vzťahujú na povahu sporu. Spor je teda buď občianskoprávny, alebo obchodný.

Dôkaz o skutočnosti, domnienke alebo tvrdení musí predložiť účastník konania, ktorý sa o ne opiera. Účastník konania, ktorý sa domáha splnenia záväzku, musí dokázať, že tento záväzok existuje. Účastník konania, ktorý tvrdí, že je oslobodený od záväzku, musí, naopak, predložiť dôkaz o zaplatení alebo o skutočnosti, na základe ktorej jeho záväzok zanikol (článok 1315 občianskeho zákonníka). V súdnom konaní musí každý účastník konania dokázať skutočnosti, ktoré uvádza (článok 870 súdneho poriadku: „*actori incumbit probatio*“). Odporca potom musí vyvrátiť dôkaznú hodnotu týchto skutočností, ak to je možné a prípustné.

1.2 Existujú pravidlá, ktoré vylučujú určité skutočnosti z dôkazného bremena? V ktorých prípadoch? Je možné predložiť dôkazy s cieľom dokázať, že konkrétne právne domnienky sú neplatné?

Pokiaľ neexistuje námietka z dôvodu verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti, je možné dokázať všetky skutočnosti. V súvislosti s právom predložiť dôkazy počas konania existujú, naopak, tri obmedzenia. Po prvé, skutočnosť, ktorá sa má dokázať, musí byť pre daný prípad relevantná. Po druhé, skutočnosť musí byť presvedčivá, čo znamená, že prispeje k presvedčeniu súdu o rozhodnutí, ktoré má vydať. Po tretie, musí ísť o skutočnosť, ktorej dokazovanie je prípustné: nesmie sa tým narušiť súkromie ani porušiť služobné tajomstvo a listové tajomstvo.

Domnienky môže vo všeobecnosti odporca vyvrátiť. Napadnúť nemožno iba nevyvrátiteľné domnienky („*juris et de jure*“). Je dokonca nezákonné predložiť dôkazy na ich vyvrátenie. Vyvrátiteľné domnienky („*juris tantum*“) možno napadnúť pomocou dôkazov o opaku. Prijateľné dôkazné prostriedky v tomto prípade upravuje občianske právo, ale nie obchodné právo.

1.3 Do akej miery musí byť súd presvedčený o určitej skutočnosti, aby na jej základe rozhodol?

Súd musí byť presvedčený dôkaznými prostriedkami, ktoré predložili účastníci konania, na základe dôkazov a ich dôveryhodnosti. Ak súd dospeje k záveru, že dôkazný prostriedok, ktorý mu bol predložený, môže pomôcť vyriešiť spor a že spoľahlivo odzrkadľuje realitu, prisúdi mu dôkaznú hodnotu. Súd môže dôkazný prostriedok považovať za riadny dôkaz len vtedy, keď mu prisúdi dôkaznú hodnotu.

Dôkazná hodnota je pomerne subjektívna, zatiaľ čo skutočný dôkaz je prísne objektívny. Postavenie dôkazu závisí od stupňa spoľahlivosti, ktorú dôkaz musí mať. Dôkazné prostriedky sa budú z právneho hľadiska považovať za dôkaz iba v prípade, že majú primeraný stupeň spoľahlivosti, keďže súd nikdy nemá diskrečnú právomoc. To je prípad listinných dôkazov. Ak súd vykladá obsah zákonne získaného dokumentu spôsobom, ktorý je nezlučiteľný s jeho znením, porušuje postavenie dokumentu ako dôkazov. Neúspešný účastník konania môže toto porušenie použiť ako odôvodnenie podania odvolania na kasačný súd.

2 Získavanie dôkazov

2.1 Vyžaduje si získavanie dôkazov vždy podanie strany alebo môže sudca v určitých prípadoch získať dôkazy aj z vlastnej iniciatívy?

Účastník konania, ktorý predkladá tvrdenie, ho musí byť schopný dokázať. V určitých prípadoch môže súd nariadiť účastníkovi konania predložiť dôkaz, napríklad v prípade osôb, ktoré sa považujú za osoby pod prísahou (článok 1366 občianskeho zákonníka). Súd môže za prísnych podmienok nariadiť účastníkovi konania urobiť prísazné vyhlásenie, a to buď s cieľom urobiť rozhodnutie vo veci závislým od takéhoto vyhlásenia, alebo s cieľom stanoviť sumu, ktorá má byť uložená.

Súd môže vypočúvať účastníkov konania a nariadiť výsluch svedkov okrem prípadov, keď sa to zákonom zakazuje (článok 916 súdneho poriadku). Môže takisto požiadať znalcov, aby vykonali zistenia alebo poskytli odborné stanovisko (článok 962 súdneho poriadku).

2.2 Aké kroky budú nasledovať v prípade, ak súd schváli žiadosť strany týkajúcu sa získania dôkazov?

Návrh na vykonanie dôkazov musí podať jeden z účastníkov konania vo forme hlavného návrhu alebo predbežného návrhu. Súd môže rozhodnúť o schválení alebo zamietnutí návrhu, pričom uvedie dôvody svojho rozhodnutia.

V prípade overovania rukopisov (článok 883 súdneho poriadku) alebo návrhu týkajúceho sa falšovania a pozmeňovania (článok 895 súdneho poriadku) súd účastníkom konania nariadi, aby sa dostavili na súd (s advokátom alebo bez neho) a aby priniesli všetky listiny, dokumenty a doklady, ktoré sa majú porovnať, alebo dokument, ktorý sa považuje za falšovaný. Súd môže vec prejednať a rozhodnúť o nej ihneď alebo môže nariadiť úschovu dokumentu na podateľni, a potom môže sám nariadiť vykonanie dôkazov alebo môže ich vykonaním poveriť znalcov. Súd napokon vydá rozhodnutie o overení rukopisov alebo o návrhu týkajúcom sa falšovania a pozmeňovania.

Ak účastník konania navrhne, že poskytne dôkaz o určitej skutočnosti prostredníctvom jedného svedka alebo viacerých svedkov, sudca môže povoliť tento dôkaz, ak je prípustný (článok 915 súdneho poriadku). Pokiaľ to zákon nezakazuje, sudca môže nariadiť výsluch svedkov. Úradník podateľne súdu pošle svedkom predvolanie aspoň osem dní pred dátumom výsluchu. Svedkovia musia zložiť prísahu a sudca ich jednotlivo vypočuje. Súd môže klást' svedkovi otázky z vlastného podnetu alebo na návrh jedného z účastníkov konania. Výpoveď sa zaznamená písomne, prečíta nahlas, opraví a podľa potreby doplní. Potom sa výsluch svedka ukončí.

Súd môže nariadiť znalecký posudok s cieľom vyriešiť spor alebo sa mu vyhnúť. Posudok sa môže týkať len zistení a odborných stanovísk (článok 962 súdneho poriadku). Znalec vykoná svoju úlohu pod dohľadom súdu. Účastníci konania poskytnú znalcovi všetky potrebné dokumenty a splnia všetky jeho primerané požiadavky. Znalec musí predložiť posudok v deň stanovený uznesením súdu. Ak je posudok v rozpore s presvedčením sudcu, sudca nie je povinný riadiť sa stanoviskom znalca.

Súd môže z vlastného podnetu alebo na návrh účastníkov konania nariadiť obhliadku na mieste (článok 1007 súdneho poriadku). Obhliadka, na ktorej účastníci konania môžu alebo nemusia byť prítomní, vykoná sudca, ktorý ju nariadil, alebo osoba, ktorá je tým úradne poverená. O vykonaných úkonoch a zisteniach sa vyhotoví zápisnica, ktorá sa doručí účastníkom konania.

2.3 V ktorých prípadoch môže súd zamietnuť žiadosť strany o získanie dôkazov?

Súd nie je nikdy povinný vyhovieť návrhu účastníka konania na vykonanie dôkazov. Ak je však sudcovi adresované dožiadanie, musí dôkazy vykonať (článok 873 súdneho poriadku).

2.4 Aké rôzne dôkazné prostriedky existujú?

Vo (všeobecnom) občianskom práve existuje päť typov dôkazných prostriedkov: listinné dôkazy, svedecké výpovede, domnienky, priznania účastníkov konania a prísaha (prísazné vyhlásenia) (článok 1366 občianskeho zákonníka).

Listinné dôkazy (článok 1317 občianskeho zákonníka) môžu mať formu verejnej listiny alebo súkromnej listiny. Verejná listina je dokument, ktorý podľa požadovaných formalít vyhotovil verejný úradník oprávnený na tento účel (napríklad notár alebo matrikár) a ktorý predstavuje plný dôkaz o dohode medzi stranami a vo vzťahu k tretím stranám, ktorú obsahuje. Uznaná súkromná listina, ktorú podpísali všetky dotknuté strany a ktorá bola vyhotovená v počte vyhotovení zodpovedajúcom počtu strán, predstavuje plný dôkaz medzi stranami. V prípade všetkých vecí so sumou alebo hodnotou vyššou ako 375 EUR musí byť vyhotovená notárska listina alebo súkromná listina (článok 1341 občianskeho zákonníka).

Svedecké výpovede (článok 1341 občianskeho zákonníka) nie sú prípustné na účely vyvrátenia alebo rozšírenia obsahu listín. Ak však existujú len písomné dôkazy *prima facie* alebo ak nie je možné predložiť listinné dôkazy, svedecké výpovede budú prípustné.

Domnienky (článok 1349 občianskeho zákonníka) sú závery, ktoré zákon alebo súd vyvodzuje zo známej skutočnosti s cieľom určiť neznámu skutočnosť.

Domnienky nemôžu rozširovať obsah listín, ale podobne ako svedecké výpovede môžu predstavovať dôkaz *prima facie*, ktorý sa má doplniť písomným dôkazom, a nahradiť listiny, keď ich nie je možné predložiť.

Priznanie, ktoré je v neprospech účastníka konania, (článok 1354 občianskeho zákonníka) je súdne alebo mimosúdne. Súdne priznanie je vyhlásenie urobené pred súdom účastníkom konania alebo jeho osobitným splnomocneným zástupcom a predstavuje plný dôkaz proti osobe, ktorá ho urobila. Naopak, mimosúdne priznanie nepodlieha žiadnym formálnym pravidlám.

Jeden účastník konania môže požadovať od druhého účastníka konania zloženie prísahy (rozhodujúcej prísahy) (článok 1357 občianskeho zákonníka) alebo ju môže nariadiť sudca. V prípade rozhodujúcej prísahy vyhlásenie predstavuje presvedčivý dôkaz len v prospech alebo v neprospech osoby, ktorá ho urobila.

Dôkazy v obchodných veciach (článok 25 obchodného zákonníka) nie sú upravené, ale existuje osobitný dôkazný prostriedok, t. j. faktúra prijatá v prípade kúpnych zmlúv. Obchodník môže vždy použiť prijatú faktúru na predloženie platného dôkazu, zatiaľ čo iné písomné dokumenty musia pochádzať od odporcu, ak majú slúžiť ako dôkaz.

2.5 Aké sú spôsoby získania dôkazov od svedkov a líšia sa tieto spôsoby od spôsobov, ktoré sa využívajú na získanie dôkazov od svedkov – znalcov? Aké sú pravidlá týkajúce sa predkladania písomných dôkazov a znaleckých správ / posudkov?

Svedecká výpoveď je podľa občianskeho zákonníka považovaná za nezávislý dôkazný prostriedok. Súdny poriadok upravuje technické procesné aspekty svedeckej výpovede. Znalecký posudok je jeden z dôkazných prostriedkov a upravuje ho súdny poriadok. Účastníci konania môžu požiadať súd o predvolanie svedkov, ale nemôžu z vlastného podnetu určiť znalcov. To môže urobiť len súd.

Listinný dôkaz má dôkaznú hodnotu a súd musí rešpektovať jeho obsah, ale to neplatí pre znalecké posudky a znalecké stanoviská. Ak je posudok alebo stanovisko v rozpore s presvedčením sudcu, sudca nie je povinný riadiť sa ním (článok 962 súdneho poriadku).

2.6 Majú niektoré dôkazné prostriedky väčšiu dôkaznú silu ako ostatné?

Zákonne upravené dôkazné prostriedky majú svoju hierarchiu. Najvyššie postavenie majú priznania a prísazné vyhlásenia. Písomné dokumenty majú vždy vyššiu hodnotu ako svedecké výpovede a domnienky. Verejné listiny predstavujú plný dôkaz medzi stranami a vo vzťahu k tretím stranám, zatiaľ čo uznaná súkromná listina predstavuje plný dôkaz medzi stranami. O svedecké výpovede a domnienky sa možno opierať len vtedy, ak listinné dôkazy nie sú úplné alebo ak nie je možné predložiť listinné dôkazy o dohode, ktorá sa má dokázať.

2.7 Sú niektoré spôsoby dokazovania v záujme preukázania určitých skutočností povinné?

Podľa toho, či sa skutočnosť klasifikuje ako občianskoprávna alebo obchodná vec, je dôkazný prostriedok upravený alebo neupravený právnymi predpismi. Podľa občianskeho práva musí byť v prípade všetkých vecí so sumou alebo hodnotou vyššou ako 375 EUR vyhotovená (notárska alebo súkromná) listina (článok 1341 občianskeho zákonníka). Iba tieto listiny môžu slúžiť ako dôkaz; svedecké výpovede a domnienky nie sú prípustné. Naopak, v obchodných veciach sú svedecké výpovede a domnienky, ktoré vyvracajú alebo rozširujú obsah listín, prípustné.

2.8 Sú svedkovia podľa zákona povinní svedčiť?

Svedkovia sa vypočujú, ak o to požiadajú účastníci konania alebo ak to nariadi súd (články 915 a 916 súdneho poriadku).

Výsluch svedkov upravujú články 923 a nasl. súdneho poriadku.

2.9 V akých prípadoch môžu odmietnuť vypovedať?

Ak predvolaný svedok, ktorý sa má dostaviť na súd, tvrdí, že existuje oprávnený dôvod, ktorý ho zbavuje povinnosti vypovedať, o otázke rozhodne sudca. Za oprávnený dôvod sa považuje najmä služobné tajomstvo, ktoré musí svedok zachovať (článok 929 súdneho poriadku).

2.10 Možno osobu, ktorá odmieta svedčiť, sankcionovať alebo prinútiť vypovedať?

Osoba predvolaná ako svedok je povinná dostaviť sa na súd. Ak sa nedostaví, sudca môže predvolať svedka oznámením súdneho úradníka (článok 925 súdneho poriadku). Predvolanému svedkovi, ktorý sa nedostaví na súd, možno uložiť pokutu podľa trestného práva (článok 926 súdneho poriadku).

2.11 Existujú osoby, od ktorých nemožno získať svedeckú výpoveď?

Svedecká výpoveď je neplatná, ak ju poskytla osoba, ktorá nie je spôsobilá vypovedať na súde (článok 961 ods. 1 súdneho poriadku).

Maloletá osoba, ktorá ešte nedovršila pätnásť rokov, sa nikdy nesmie vypočúvať pod prísahou. Jej vyhlásenia možno získať len ako informácie (článok 931 prvý odsek súdneho poriadku).

Každá maloletá osoba má vo veciach, ktoré sa jej týkajú, súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, bývaním, ako aj právom na osobné vzťahy právo byť vypočutá sudcom. Keď sa sudca rozhodne ju vypočuť, maloletá osoba môže odmietnuť byť vypočutá (článok 1004/1 súdneho poriadku).

Potomkovia nemôžu byť vypočúvaní vo veciach, v ktorých ich predkovia majú protichodné záujmy (článok 931 druhý odsek súdneho poriadku).

2.12 Aká je úloha sudcu a strán pri vypočúvaní svedka? Za akých podmienok môže byť svedok vypočutý prostredníctvom videokonferencie alebo iných technických prostriedkov?

Účastníci konania nemôžu svedkov počas ich výpovede prerušovať ani priamo oslovovať, ale musia osloviť sudcu (článok 936 súdneho poriadku). Sudca môže klásť svedkovi akékoľvek otázky s cieľom objasniť alebo doplniť výpoveď, a to buď z vlastného podnetu, alebo na návrh účastníka konania (článok 938 súdneho poriadku).

Platná je aj nepriama výpoveď – nie je v rozpore so žiadnym zákonným ustanovením ani právnou zásadou. V článku 924 súdneho poriadku sa navyše stanovuje, že ak svedok môže odôvodniť, že sa nemôže dostaviť na súd, sudca sa môže rozhodnúť získať jeho výpoveď v mieste, v ktorom sa svedok nachádza.

3 Hodnotenie dôkazov

3.1 Podlieha súd obmedzeniam pri vydaní rozsudku v prípade, ak účastník nezískal dôkazy zákonným spôsobom?

Dôkazy získané nezákonnými prostriedkami sa v konaní nesmú použiť. Súd preto pri vydávaní rozhodnutia na ne nesmie prihliadať. Ak bolo na účely získania dôkazu narušené súkromie alebo porušené služobné tajomstvo alebo listové tajomstvo, takýto dôkaz je nezákonný a neprípustný.

3.2 Bude sa moja vlastná výpoveď považovať za dôkaz v prípade, ak som účastníkom konania?

Dokumenty pochádzajúce od účastníka konania nemôžu slúžiť ako dôkaz v jeho prospech. Iba v obchodnom práve predstavuje faktúra (prijatá klientom) v rámci obchodnej transakcie platný dôkaz, ktorý môže obchodník predložiť na dokázanie skutočností, ktoré sa ho týkajú, aj keď tento dokument vydal on sám. Riadne vedené účtovníctvo môže súd prijať ako dôkaz transakcie medzi obchodníkmi.

Súdne priznanie je vyhlásenie urobené pred súdom účastníkom konania alebo jeho osobitným splnomocneným zástupcom. Toto vyhlásenie predstavuje plný dôkaz proti osobe, ktorá ho urobila.

Posledná aktualizácia: 29/10/2019

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.